

Ranka Mišić za BUKU: Hitno moramo raditi na povećanju plata! Ljudi nam odlaze

Ranka Mišić, predsjednica Saveza sindikata Republike Srpske govori za BUKU o problematici rada na crno u RS, pravima radnika koja se često ne poštuju, te o sistemu koji se mora mijenjati ukoliko želimo da zadržimo radnike da ostaju ovdje.

MAJA ISOVIĆ DOBRIJEVIĆ / 30. Oktobar 2018

PODIJELI: [f](#) [t](#)

Gospođo Mišić, imate li podatak koliko trenutno radnika u RS radi neprijavljeno, odnosno, na crno?

Kad se govori o sivoj ekonomiji ili što popularno zovemo „rad na crno“, odnosno neprijavljeni rad, gdje imate radnike koji rade, a ne uživaju nikakva prava koja radnicima pripadaju, nema ih nigdje i to je čista zarada u sivoj zoni za onog koji zapošljava radnike na takav način. Što se tiče broja, ne možemo reći ima ih toliko, jer kada bismo znali tačno koliko ih ima i gdje se oni nalaze, valjda bi institucije koliko-toliko djelovale da to suzbiju, ali ono što pokazuju procjene i različiti pokazatelji od strane Svjetske banke koliko ima radnika u sivoj zoni, govori nam da se jedna trećina BDP-a nalazi se u sivoj zoni i to je ogromna količina novca koja ostaje u toj sivoj zoni, koja postaje predmet manipulacije različitog nezakonitog rada od tako zarađenog novca, a sve na štetu tih radnika koji rade na crno i na štetu budžeta RS, a to znači na štetu svih nas. Ako bismo govorili o broju ljudi koji rade u sivoj zoni, naše procjene nam govore, a imamo pravo na procjene, da se kreću između 60 i 80 hiljada radnika, a imamo 260 hiljada legalno zaposlenih radnika. To je jedan segment sive zone, a imamo i drugi segment rada na crno, gdje imate legalan rad koji je rad na crno, odnosno nemate uplaćeno penziona i zdravstveno osiguranje, nemate redovnu platu, a idete na

posao, radite, imate ugovor o radu, ali ne ostvarujete ono što vam po zakonu pripada kada ste radnik. To je veliki problem, a postoje i mane kod inspekcija. Ukoliko pogledate izvještaje Inspektorata RS, onda ćete vidjeti da ono što inspektorat nađe da radi na crno je najčešće dvocifren broj. Ako izvršite 200 kontrola i nađete 15 radnika koji rade na crno, onda nešto nije u redu. Onda dolazite do inspektora koji kažu da, ako privredni subjekt nije prijavljen, oni ne mogu doći do njega, i ako tamo ljudi rade vi ne možete ući tamo negdje jer to ne postoji, ne postoji zakonska mogućnost. Dolazimo i do toga da i taj Zakon o inspektoratu nije dobar i treba ga mijenjati, a to smo i tražili. U zakonu imamo da ukoliko u firmi radnik nije prijavljen, inspektor kad dođe do toga može u istom trenutku zatvoriti tu firmu, do sada se to kod nas nije desilo, iako su inspektori nalazili radnike na crno i to je pokazano u izvještajima inspektorata. Nas napadaju privredni subjekti, ali mi samo tražimo da se poštuju ljudi.

Zbog čega se to nije desilo, zašto firme nisu zatvorene kad su pronalazili radnike koji nisu prijavljeni, kakve su kazne za takvu praksu?

Kazne su vezane za drugi zakon i one su simbolične, one su motivirajuće. Vama je isplativije da držite 15 neprijavljenih radnika ako ih ukupno imate 50 i kada dođe inspektor i utvrdi da imate 15 neprijavljenih radnika i naloži vam da ih prijavite, vi to uradite, dobijete simboličnu novčanu kaznu i bili ste na čistom dobitku sav onaj period kad su radnici radili neprijavljeni.

Znači zakon stimuliše rad na crno?

Mi ga tako doživljavamo. Kazne za onoga ko zapošljava radnike na crno nisu represivne i one ne djeluju na način da se poslodavac plaši da prekrši zakon, da će ga to koštati, da je to neisplativo. Već naprotiv. Kad ih inspektor uhvati, oni prevedu radnike u stalni radni odnos, nakon dva mjeseca ih otpusti, pa će primiti druge koje neće prijaviti i to se tako vrti u krug. Onda ćete doći do toga da neko kaže da je i radnik kriv, što on to nije prijavio. Govorimo o radniku koji nema posao, koji se bori za голу egzistenciju, za koranicu hljeba, on mora da prehrani sebe i svoju porodicu. On zna da, ako prijavi svog poslodavca, da sutra za njega nema posla i tu zakazuje sistem zaštite onoga ko traži da se samo poštuje zakon. Ne možemo krivicu prevaliti na radnika koji je pristao da radi na crno, nismo mi toliko ni osviješćeni, niti imamo sigurnost zakona da ćemo biti zaštićeni ukoliko prijavimo nepravilnosti koje radi poslodavac. To je i jedan od razloga zašto ljudi odlaze, odlaze tamo gdje će imati sigurno mjesto i platu od koje će moći da žive, formiraju svoju porodicu i da žive pristojno.

Kad smo kod ove teme, trebamo spomenuti još jedan segment rada na crno, a to je da se radnicima isplaćuje dio plate na ruke, a dio na banku, odnosno samo dio novca je prijavljen. Kako se ova praksa može promijeniti?

Često se srećemo i sa takvom vrstom prijave. Evo, konkretno smo imali slučaj, sad kada je plata svim radnicima povećana za 30 KM i formalno poslodavac ispoštuje tu odluku, isplati radniku platu koja je uvećana za 30 KM, radnik ode u banku, podigne taj novac i 30 KM vrati poslodavcu. Imali smo slučajeve da poslodavac isplaćuje radniku najnižu platu preko banke, a da mu u koverti da 100, 200, 300 KM, zavisno od radnog mjesta. Problem nastaje kad mi to treba da dokažemo na sudu. Mi smo pozivali radnike da dođu, mi ćemo ih zaštititi i imamo konkretne prijave za takvu praksu. Ja sam Inspektoratu prijavila da je radnik dobio uvećanu platu za 30 KM, ali je u koverti dobio 30 KM manje, sada se postavlja pitanje kako to dokazati, kako dokazati na sudu? Sa druge strane, postavlja se pitanje odakle toliki keš, kada znamo kako se vrši poslovanje i da sve ide putem

računa. Dođemo do toga da imamo veoma nizak oporezivi dio zarade poslodavca, gdje se plaća mizernih 10 odsto poreza. Tako poslodavac ima dobit od 500 000 KM, plati 10 posto poreza i taj keš koji ostane je vama na raspolaganju da ga trošite kako želite. Na taj način dolazi do toga da se u koverti daje dio plate, radnik opet pristaje na to, pogotovo mladi radnici koji ne razmišljaju o penziji. To nam je jedan od većih problema, jer putem suda ne možemo ništa uraditi. Svi znamo da ovaj problem postoji, ali kako suzbiti tu praksu, to ostaje pitanje. Jedino kontrole koje moraju biti mnogo represivnije. Ja sam za represivnu kontrolu, jer na neku finoću i upozorenja ne možemo računati da će se stvari riješiti.

Sa druge strane, poslodavci govore da su svi porezi koji se moraju uplaćivati za prijavljenog radnika jako visoki. Kako to komentarišete?

Vrlo paušalno se iskazuju takve ocjene. Ukoliko poredimo sve ono što se plaća i dodaje na neto platu, onda je to negdje u granicama kao u zemljama u okruženju. Sindikat je vodio jednu kampanju „Manje je više“ i niko nas nije razumio. To je značilo da treba da dođe do smanjenja poreza, a da to bude motivirajuće za one koji rade u sivoj zoni. Imali biste manji procenat uplate doprinosa na zaradu, ali biste imali više uplatilaca, to onda znači da ne biste gubili pare u poreskom i zdravstvenom fondu i budžetu. Mi smatramo da svako rasterećenje rada mora ići u korist radnika

kroz povećanje plata. Taj prvi korak je Vlada RS uradila, dižući stopu neoporezivog dijela plate. Vlada treba ozbiljno da prihvati rasterećenje rada, ali to nije tako jednostavno. Mi moramo znati kako nam funkcionišu penzioni i zdravstveni sistem i da i jedni i drugi imaju problem u prikupljanju novca. Šta znači ako se smanje doprinosi za PIO i zdravstvo i porez na platu, to znači direktno manje novca za korisnike tih fondova i druge korisnike budžeta. Moralo bi se duboko zaroniti u sivu zonu, vratiti se onoj našoj ideji da je manje više, da porezi budu toliko stimulatívni da oni koji rade u sivoj zoni legalizuju svoj rad, odnosno da radnike prijave, da uplaćuju za njih poreze i doprinose i da se na taj način ne izgubi taj novac za funkcionisanje ova dva fonda. To je vrlo složen proces, ali vlast i poslodavci više nemaju izbora. Moraju rasteretiti rad i mi to podržavamo, ali isto tako to rasterećenje ne znači da to ostaje poslodavcima, nego znači povećanje plata da bi se sačuvala radna snaga. Mislim na ozbiljno povećanje plata. Ovo od 30 KM je bilo simbolično, samo otvaranje vrata da je došlo vrijeme da se plate povećavaju. Sljedeće povećanje mora da bude mnogo veće i mnogo ozbiljnije, da bude vrlo motivirajuće radnicima da ostaju ovdje. Ukoliko to ne bude urađeno dobro i brzo, mislim da nećemo imati radnika.

Da, tih 30 KM je zaista simbolično povećanje plate, naročito ako imamo u vidu da se sa dvije prosječne plate ne može pokriti potrošačka korpa, a mnogi radnici rade za mnogo manje plate od tog prosječnog iznosa. Šta tih 30 KM znači radnicima?

Kada kažete 30 KM povećanje, to ne znači ništa u smislu da vi možete popraviti svoj životni standard. Kada idete korak dalje i vidite da radnik ima platu 450 KM, onda 30 KM znači nešto u ukupnom iznosu, koji je apsolutno nedostatan za osnovne potrebe jednog radnika. Ovih 30 ili 50 KM doživljam kao prvi iskorak iz onoga što je u ranijem periodu bilo, a to je smanjenje plata. To je pokazatelj da postoji potreba i volja svih socijalnih aktera da se ozbiljno razgovara o sistemu plata u RS, on mora doći na dnevni red, da su ovako niske plate neodržive i da se mora raditi ozbiljno na povećanju plata. Odmah. Vrijeme nam curi. Mi čekamo novi saziv Vlade RS kako bismo odmah počeli razgovore o povećanju plata radnicima u RS, jer ljudi koji ne mogu da žive od svog rada napuštaju zemlju. Povećanje plata moraju osjetiti građani, da imaju više para u džepu, da mogu bolje da žive.

Imajući u vidu da nam izbori nisu donijeli ništa bitnije novo, smatrate li da je promjena moguća?

Ako govorimo o rezultatima izbora, treba reći da su izbori volja građana. Kakav će biti sastav vlade i kapacitet ministara u toj vladi i kakve će biti politike koje će oni zastupati, sada ne možemo govoriti. Ne možemo da se puno oslonimo na predizborna obećanja. Predizborna obećanja koja se tiču nas običnih građana nismo mogli u programima stranaka vidjeti. Same kampanje su bile drugačije motivisane, po prvi put smo imali individualne kampanje putem društvenih mreža, moderne kampanje ljudi koji su se borili za vlast u okviru svojih političkih stranaka. Moje mišljenje je da bi nova vlada koja dođe trebala biti sastavljena od vrsnih stručnjaka, spremnih da danonoćno rade na tome da se radnicima povećaju plate i da ljudi ostanu ovdje. Ako govorimo o vladi čiji madat ističe, treba reći da je tu bila jedna trećina ministara koji nisu zaslužili da budu u sastavu vlade i njihovi rezultati su bili takvi kakvi jesu. Vlada nema izbora, nema vremena, jer nema zaustavljanja odlaska ljudi, ljudi idu. Istog trenutka kad sjednete u tu ministarsku fotelju, morate imati jasnu politiku koju ćete voditi da zaustavite odlazak građana, radnika i da stvorite uslove da oni ne idu. Već sad imamo zanimanja koja nemamo, nemamo trgovaca, vozača, ugostitelja i drugih radnika.

Bilo je jedno zanimljivo predizborno obećanje, naime , Predsjednik Dodik prije izbora je rekao

da će u RS za pola godine prosječna plata biti 500 eura, a za godinu i po 1000 eura, da li je ovo moguće?

Već sad imamo povećanja plata unutar određenih kompanija, neki poslodavci sami dižu plate mimo onih 30 KM, pa je posljednja prosječna plata znatno povećana, ona sad iznosi 881 KM. Ako se nastavi trend ozbiljnog rada, realno je da već krajem prvog kvartala imamo prosječnu platu od 1000 KM. Onih 30 KM je povuklo i neka druga povećanja u samim kompanijama. Ukoliko vlada nastavi da realizuje ono što je dogovoreno, vrlo je realno, uz određene izmjene zakonskih rješenja, da ta prosječna plata iznosi 500 eura. Ali ni to nije dovoljno, jer plata od 500 eura nije plata koja će zadržati radnike ovdje, međutim, to je dobar put da ljudi shvate da se nešto ovdje dešava, jer ovdje godinama nisu plate povećavane. Bilo bi sjajno da do kraja iduće godine, 2019. godine, da se dođe do prosječne plate koja prelazi 600 eura. To bi bilo nešto što bi, uz veliki trud i rad, moglo da se desi. Međutim, povećanje plata ne bi smjelo da prati povećanje troškova života, usluga i hrane, jer u tom slučaju to povećanje radnici ne bi osjetili. Ako povećanje plata prati i povećanje na primjer PDV-a, vi ništa niste dobili. Mi ne želimo da govorimo o takvom povećanju plata.

A šta je sa platom za godinu i po od 1000 eura?

To nisam čula. Mi smo se bavili analitikom te plate od 1000 KM i ozbiljno mogu reći da je moguće doći do te prosječne plate. Usušujem se govoriti samo o onome što mogu dokazati i objasniti.

Ko je najugroženiji radnik u RS?

Možemo reći da su poprilično svi radnici ugroženi. Ako upoređujemo plate u javnom i realnom sektoru, vidjećemo da su veoma niske plate u realnom sektoru, govorimo o građevini, uslugama - trgovini, ugostiteljstvu, majstorima, sektoru poljoprivrede. Ti radnici su i najnezadovoljniji. To je kvalifikovana i stručna radna snaga, koji su najveći tražioci viza za odlazak u druge zemlje. Nas je i jedna grupacija iznenadila, to su mladi bračni parovi koji rade u našim okvirima pristojno plaćene poslove, a koji napuštaju zemlju. Tu su motivi za jedan sigurniji život, za nekim drugim parametrima koji su potrebni za ono što oni smatraju kvalitetnim životom, a to je da imaju vrijeme i novac za putovanja, da školuju djecu na kvalitetnim školama koje plaćaju, da mogu sebi priuštiti život koji je dostojan 21. vijeka. Oni više ne žele da bude u sredini u kojoj se ne osjećaju dobro.

Mi smo razgovarale prije pet godina. Danas možemo reći da je moguće da će se neke promjene desiti, ali isto tako je moguće da će sve ostati isto. Kako Vi vidite budućnost radnika u RS za pet godina?

Ono što sam naučila radeći i živeći ovdje jeste da se ovdje ne prave planovi i ne ide se u susret problemu, već se problem dešava, a vi ga gasite. To nisu dobre i ozbiljne politike. Ja bih željela da svi zajedno uradimo sve ono što je moguće da se poboljša standard građana u RS, a to znači da budu veće plate, veće penzije, da na zavodu imamo što manje ljudi koji traže posao i da imamo što manje ljudi koji su pred ambasadama, koji žele da napuste ovu zemlju. Da imamo što manje kriminala, nepotizma i političkih zapošljavanja. Za pet godina, bilo bi dobro da se plate i penzije u RS mogu porediti sa zemljama u okruženju, koje imaju sličnu ekonomiju.

I za kraj da Vas pitam kako vidite svoju ulogu u Sindikatu, dugo ste tu, da li je moguće da vidimo neko novo lice na Vašem mjestu, kako gledate na svoju budućnost?

Ja nisam na ovoj poziciji zato što sam došla i sjela, kao prvo. Drugo, ako govorimo o promjeni radi promjene, jer se neko nekome sviđa ili ne, to su gluposti na koje ja ne reagujem. Ako govorimo o tome kako neko radi, spremna sam da na tu temu govorim. U javnosti je percepcija predsjednika sindikata pogrešno postavljena i to mi lično smeta. Došla sam iz sindikata obrazovanja i jasno je da su granski sindikati oni koji kreiraju politiku i donose važne odluke za svoje članove, a Savez sindikata i predsjednik Saveza te politike koje su globalne provodi. Predsjednik Saveza nema moć

da kreira vlastite politike. Da li ce vec sutra doći neko drugi na moje mjesto, o tome ne odlucujem ja, o tome odlucuju oni koji biraju, odnosno granski sindikati i njihovo članstvo.

A da niste predsjednica Sindikata RS, čime biste se bavili?

Ja sam bila prinudena da odem u sindikat, jer sam trazila svoju platu koju nisam mjesecima dobijala. Radila bih posao za koji sam se skolovala, radila bih u ucionici, radila bih sa mladim ljudima i bila bih prosvjetni radnik. Vjerovatno bih pisala i objavlivala. Radila bih neki posao koji ne licu na ovo što radim danas.

Razgovarala Maja Isović Dobrijević
